

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Pelastusopistosta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Pelastusopistosta, joka korvaisi valtion pelastusoppilaitoksista annetun lain. Valtion pelastuskoulu ja Valtion pelastusopisto yhdistettäisiin Pelastusopistoksi. Opiskelijoiden kotikuntien maksuosuuden määräytymisperusteet ehdotetaan samalla muutettaviksi yhdenmukaisiksi muiden ammatillisten oppilaitosten

soveltamien perusteiden kanssa. Lisäksi tarkistettaisiin toiminnan maksullisuutta koskevaa säännöstä.

Laki liittyy valtion vuoden 1995 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1995 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Pelastusalan ammatillinen koulutus uudistettiin valtion pelastusoppilaitoksista annetulla lailla (62/92) vuonna 1992. Pelastushallinnon koulutuskeskus ja siihen kuuluvat valtion palo-opisto ja valtion väestönsuojelukoulu lakkautettiin. Kuopioon perustettiin Valtion pelastuskoulu, joka antaa koulutusta miehistötasolle ja alipäällystölle. Päällystön ja hälytyspäivystäjien koulutusta varten perustettiin Valtion pelastusopisto, jolla on toimipiste Espoossa ja Lohjalla. Kummatkin oppilaitokset antavat sekä palokoulutusta että väestönsuojelukoulutusta. Oppilaitokset ovat olleet tulosehdoituksen piirissä perustamisestaan alkaen.

Eduskunnan vuoden 1992 lisätalousarvion yhteydessä tekemän päätöksen mukaisesti myös pelastusalan päällystökoulutus ja hälytyspäivystäjäkoulutus siirretään Kuopioon Valtion pelastuskoulun yhteyteen. Toiminnan laajentamisen vaatima lisärakennus on rakenteilla ja sen on arvioitu valmistuvan vuoden 1994 lopussa.

Kun kaikki pelastusalan koulutus on koottu

yhteen ja koulurakennukset sijaitsevat samalla tontilla, ei ole tarkoituksenmukaista säilyttää nykyisiä oppilaitoksia itsenäisinä hallintoyksiköinä. Voimavarojen käytön tehostamiseksi Valtion pelastusopistosta ja Valtion pelastuskoulusta ehdotetaan muodostettavaksi yksi yhtenäinen oppilaitos, jonka nimeksi annettaisiin Pelastusopisto.

Pelastusopiston tehtävät pysyvät samoina kuin lakkautettavilla oppilaitoksilla. Tehtäviä koskevan 2 §:n sanamuotoa tarkistetaan yksinkertaisempaan muotoon ottamalla käyttöön uusi käsite varautumiskoulutus, jolla tarkoitetaan valmentautumista valmiuslaissa (1080/91) määritellyissä poikkeusoloissa tarvittavaan toimintaan ja suuronnettomuuksiin. Varautumiskoulutus käsittää valmiuslain 40 §:ssä ja väestönsuojelulaissa (438/58) tarkoitettua koulutuksen sekä pelastuspalvelun johtamiskoulutuksen.

Lain 4 §:ssä säädetään ammatillisen koulutuksen rahoituksesta. Opiskelijoiden kotikunnat on vuodesta 1992 lukien velvoitettu osallistumaan ammatillisen koulutuksen rahoitukseen kunnan kantokykyluokan perusteella määräytyvin maksuosuuksin. Sitä ennen valtio

vastasi yksin kustannuksista. Valtion pelastusoppilaitosten rahoitusjärjestelmästä pyrittiin tällöin tekemään soveltuvien osin samanlainen kuin opetusministeriön alaisissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Sen jälkeen opetustoimen koko rahoitusjärjestelmä on muutettu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetulla lailla (705/92). Uudessa järjestelmässä kotikunnan maksuosuuden markkamäärä ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevasta oppilaasta on aina sama riippumatta oppilaitoksen laadusta. Pelastusopiston opiskelijan kotikunnan maksuosuuden määräytymisperusteet ehdotetaan muutettaviksi yhdenmukaisiksi muiden ammatillisten oppilaitosten kanssa.

Opetusministeriö vahvistaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 9 §:n mukaan ammatillisille oppilaitoksille oppilas-kohtaisen valtionosuuden laskennallisten perusteiden mukaan valtakunnallisen oppilasmäärällä painotetun keskiarvon. Vuonna 1994 tämä keskiarvo on 35 562 markkaa. Kotikunnan maksuosuus saadaan vähentämällä siitä saman lain 8 §:n 1 momentissa säädetyn asteikon ja oppilaan kotikunnan kantokykyluokan mukaan laskettava osuus.

Pelastusoppilaitoksissa opiskelijan kotikunnan maksuosuuden perusteena oleva opiskelijakohtainen markkamäärä lasketaan vuosittain valtion pelastusoppilaitosten keskimääräisten todennäköisten kustannusten perusteella. Vuonna 1994 tämä markkamäärä on 111 070 markkaa. Maksuosuuden suuruus määräytyy kantokykyluokan mukaan. Se vaihtelee 14 %:sta 49 %:iin ja on keskimäärin 30 %. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen asteikon perusteella maksuosuuden suuruudeksi tulee keskimäärin 44 %.

Pelastusoppilaitoksia ja liikunnan koulutuskeskuksia lukuun ottamatta kaikissa ammatillisissa oppilaitoksissa kotikunnan maksuosuus lasketaan samasta markkamäärästä. Pelastusalan ammatillisen koulutuksen hinnoittelu on moninkertaisesti kalliimmaksi kuin muut koulutusalat on koulutuspoliittisesti huono ratkaisu. Tämän vuoksi ehdotetaan, että pelastusoppilaitoksissa otetaan opiskelijan kotikunnan maksuosuuden perusteeksi opetusministeriön vuosittain vahvistama markkamäärä. Maksuosuudet laskutettaisiin edelleen kotikunnalta. Maksuajankohdat yhdenmukaistetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten maksuajankohtien kanssa. Kotikunta tarkistetaan kunkin lukukauden

alussa. Lakiin ehdotetaan säännöstä niiden tapausten varalta, joissa opiskelijalla ei ole kotikuntaa Suomessa. Näissä tapauksissa valtio vastaisi myös kotikunnan osuudesta.

Valtion viranomaisten toiminnan maksullisuus määräytyy valtion maksuperustelain (150/92) mukaan, jollei muussa laissa toisin säädetä. Joidenkin pelastusoppilaitosten kurssien maksullisuuden tai maksuttomuuden määrittely valtion maksuperustelain perusteella on hyvin tulkinnanvaraista. Tämän vuoksi ehdotetussa laissa selvytyden vuoksi säädettäisiin, mitkä kurssit ovat maksuttomia. Lain 5 §:ssä säädettäisiin kaikki varautumiskoulutukseen liittyvät kurssit maksuttomiksi. Niiden tarkoituksena ei ole yksittäisten henkilöiden koulutustarpeiden tyydyttäminen vaan koko valtakunnan turvallisuustason ylläpitäminen.

Pelastusoppilaitoksissa annetaan myös koulutusta, johon on osallistuttava viranomaisen määräyksestä. Sisäasiainministeriö määrää vuosittain väestönsuojelulain 6 §:n 2 momentin nojalla noin 2500 väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöön kuuluvaa henkilöä valtion pelastusoppilaitosten järjestämään koulutukseen. Koulutus, majoitus ja muonitus on heille maksutonta ja matkakustannukset korvataan. Koulutuksen ajalta maksetaan lisäksi erityistä korvausta samojen perusteiden mukaan kuin puolustusvoimien kertausharjoituksiin osallistuville henkilöille. Lain 6 §:ssä ehdotetaan valmiuslain 40 §:ssä tarkoitettu koulutus rinnastettavaksi väestönsuojelulain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun koulutukseen. Rajanveto puheena olevan väestönsuojelukoulutuksen ja valmiuslain mukaisen koulutuksen välillä on keinotekoinen, sillä väestönsuojelu on osa valmiusjärjestelyjä. Valmiuslain ja väestönsuojelulain mukaiset poikkeukselliset toimivaltuudet ovat käytettävissä samoissa valmiuslain 2 §:ssä määritellyissä poikkeusoloissa ja ne täydentävät toisiaan. Valtion osallistuminen koulutuskustannuksiin edistäisi valmiuskoulutukseen osallistumista ja mahdollistaisi koulutuksen kohdentamisen tarkoituksenmukaisesti valmiuden kannalta keskeisiin henkilöryhmiin.

Väestönsuojelulain 6 §:n 2 momentin mukaiseen koulutukseen kutumisesta ja edellä selotetuista kustannusten korvaamisesta säädetään väestönsuojelun johto- ja muun erityishenkilöstön koulutuksesta annetussa asetuksessa (247/63). Asetus on tarkoitus kumota ja siirtää tarpeelliset säännökset ehdotetun lain nojalla annettavaan asetukseen. Samassa yhteydessä

on tarkoitus luopua pääsääntöisesti reserviläispalkan maksamisesta ja siirtyä korvaamaan vain kurssille kutsuttujen matkakustannukset valtion virkamiesten matkakustannusten korvaamisesta tehdyn virkaehtosopimuksen mukaisesti, koska nykyinen järjestelmä aiheuttaa tarpeettomia maksatus- ja takaisinperintätehtäviä. Asetuksella säädettäisiin, että reserviläispalkkaa maksettaisiin vain niille yksityisen palveluksessa oleville, joille työnantaja ei maksa palkkausta koulutuksen ajalta. Yksityisten palveluksessa olevien osuus kaikista koulutettavista on hyvin pieni.

Nykyisessä laissa olevat säännökset oppilaitoksen hallinnosta ja opetuskielestä ovat laakiehdotuksessa sisällöltään ennallaan.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Taloudelliset vaikutukset

Oppilaitosten yhdistämisellä saavutetaan jonkin verran rationalisointihyötyjä. Toisaalta koulutuksen keskittäminen Kuopioon lisää matka- ja yhteydenpitoluksumaksuuksia, koska valtaosa koulutettavista asuu Etelä-Suomessa.

Kuntien maksuosuuden määräytymisperusteiden muuttamisesta aiheutuu noin 5 miljoonan markan tulojen vähennys. Nykyisin perusteiden laskettuna maksuosuudet olisivat arvion mukaan 9,2 miljoonaa markkaa, kun opiskelijakohtainen käyttömeno on 111 070 markkaa, opiskelijoita on keskimäärin 277,5 ja keskimääräinen maksuosuusprosentti on 30. Esityksen mukainen keskimääräinen opiskelijakohtainen markkamäärä on 35 562 markkaa vuonna 1994 ja keskimääräinen maksuosuusprosentti 44. Maksuosuuksien yhteismääräksi tulisi näiden perusteiden mukaan 4,3 miljoonaa markkaa vuoden 1994 tasossa laskettuna. Jos maksuperusteita ei muuteta, kuntien maksuosuuden perusteena oleva markkamäärä nousisi nykytasosta huomattavasti vuonna 1995 uusien vuokramenojen johdosta. Valtion vuoden 1995 talousarvioesitykseen liittyvässä hallituksen esityksessä ehdotetaan perustettavaksi 1 päivänä toukokuuta 1995 valtion kiinteistölaitos, jonka vuokralaiseksi koulu siirtyisi. Vuokramenot olisi sisällytettävä opiskelijakohtaiseen markkamäärään. Nykyisin opiskelijakohtaisessa käytömenossa ei ole otettu huomioon pääomakustannuksia.

Kotikuntien maksuosuuden määräytymispe-

rusteiden muutoksen vaikutus valtion ja kuntien väliseen kustannusten jakoon esitetään otettavaksi huomioon kuntien valtionosuuslain (688/92) mukaisessa kuntien yleisessä valtionosuudessa. Valtion 1995 talousarvioesityksessä on kuntien yleistä valtionosuutta vähennetty ehdotetun lain johdosta 5 miljoonaa markkaa, mistä aiheutuu noin yhden markan vähennys yleisen valtionosuuden keskimääräiseen asukasta kohti vahvistettavaan markkamäärään.

Eräiden väestönsuojelukurssien muuttaminen maksuttomiksi vähentää oppilaitoksen tuloja noin 400 000 markkaa vuonna 1995. Valmiuskoulutukseen osallistuvien eduista arvioidaan aiheutuvan vuosittain noin 900 000 markan menojen lisäys. Reserviläispalkkaa vastaavasta korvauksesta luopuminen vähentää samaan aikaan oppilaitosten menoja noin 700 000 markkaa. Menojen nettomääräisen lisäyksen arvioidaan olevan noin 600 000 markkaa vuosittain.

2.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Oppilaitosten yhdistäminen pyritään toteuttamaan siten, että kaikille tarjotaan nykyistä virkaa lähinnä vastaava uusi virka. Ne virat ja virkamiehet, joita ei ole tarkoituksenmukaista siirtää Pelastusopiston viroiksi ja virkamiehiksi, pyritään siirtämään muualle valtion hallintoon. Muualle siirrettäviä virkoja on vain muutama sisäisen hallinnon tehtävissä.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sisäasiainministeriössä virkatyönä, johon ovat osallistuneet valtion pelastusoppilaitosten rehtorit ja henkilöstön edustajat. Lakiluonnoksesta on pyydetty lausunto valtion pelastusoppilaitoksilta ja oppilaitosten neuvottelukunnalta, puolustusministeriöltä, opetusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Suomen kuntaliitolta, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestöltä ja Suomen Palopäällystöliitolta.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995. Oppilaitos toimisi aluksi kolmessa toimipaikassa. Toiminnan täydellinen

yhdistäminen tapahtuisi syyslukukauden alussa. Perustettavan Pelastusopiston rehtori valittaisiin niin ajoissa, että hän voisi aloittaa viranhoidon 1 päivänä tammikuuta 1995. Hänen tehtävänään olisi huolehtia uuden organisaation valmistelusta sekä yhdistetyn opetuksen ja hallinnon siirtymäjärjestelyistä. Jokaisessa

toimipaikassa olisi lisäksi yksikön johtaja, joka huolehtisi yksiköiden päivittäiseen johtamiseen kuuluvista tehtävistä siirtymäkauden ajan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Pelastusopistosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Pelastusopisto

Pelastusopisto on sisäasiainministeriön alainen valtion ylläpitämä oppilaitos.

2 §

Tehtävät

Pelastusopiston tehtävänä on:

1) huolehtia palo- ja pelastustoimen päällystön, alipäällystön ja miehistön sekä hälytyspäivystäjien ammatillisesta perus- ja lisäkoulutuksesta;

2) järjestää varautumiskoulutusta johtaville viranomaisille ja erityishenkilöstölle; sekä

3) järjestää tarvittaessa muutakin pelastusalan koulutusta.

Pelastusopisto suorittaa muitakin oppilaitoksen toimintaan soveltuvia sisäasiainministeriön määrittämiä tehtäviä.

3 §

Hallinto

Pelastusopiston hallinnon järjestämisestä säädetään asetuksella.

4 §

Rahoitus

Ammatilliseen peruskoulutukseen osallistuvan opiskelijan kotikunta on velvollinen mak-

samaan opiskelijasta valtiolle maksuosuuden, joka vastaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (705/92) ammatillista koulutusta saavasta oppilaasta säädettyä kotikunnan maksuosuutta.

Maksuosuus peritään siltä kunnalta, joka on kotikuntalain (201/94) mukaan opiskelijan kotikunta lukukauden alussa. Jos opiskelijalla ei ole kotikuntaa Suomessa, valtio vastaa kotikunnan maksuosuudesta.

Maksuosuus on suoritettava valtiolle samansuuruisina erinä kaksi kertaa vuodessa, ensimmäinen erä maaliskuun ja toinen erä marraskuun loppuun mennessä.

5 §

Maksut

Pelastusopiston antama varautumiskoulutus on maksutonta. Muista kursseista ja suoritteista peritään maksu siten kuin valtion maksuprusteissa (150/92) säädetään.

6 §

Opintosiaaliset edut ja korvaukset

Opetus, majoitus ja muonitus ovat opiskelijoille maksuttomia ammatilliseen peruskoulutukseen kuuluvilla kursseilla.

Väestönsuojelulain 6 §:n 2 momentin mukaiseen väestönsuojelukoulutukseen ja valmiuslain

(1080/91) 40 §:n mukaiseen koulutukseen osallistuvien eduista ja heille maksettavista korvauksista säädetään asetuksella.

7 §

Opetuskieli

Pelastusopiston opetuskieli on suomi. Opetusta annetaan myös ruotsin kielellä tai tilapäisesti muullakin kielellä. Opiskelija saa käyttää kokeissa joko suomen tai ruotsin kieltä.

8 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

9 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 tammikuuta 1995.

Tällä lailla kumotaan valtion pelastusoppilaitoksista 31 päivänä tammikuuta 1992 annettu laki (62/92) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Tämän lain aiheuttama muutos valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon otetaan huomioon vahvistettaessa kuntien valtionosuuslain (688/92) mukaista yleisen valtionosuuden keskimääristä markkamäärää.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 16 päivänä syyskuuta 1994

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sisäasiainministeri *Mauri Pekkarinen*

